

**ANDEN BOG
OM
DET NYE ELLER YNGRE KIØBENHAVN**

Naar man ved Nye Kiøbenhavn i den vitløftigste Forstand og Meening forstaaer al den Deel af Stadens Grund, som siden Aar 1443, da Kong Kristofer af Bayern gjorde Kiøbenhavn til en Kongelig Residenz-Stad, er bleven Tid efter anden indbegreben inden for Fæstningens Volde, saa er allerede en stor Deel deraf anført i den Første Bog, saasom ved Nørregade, da den gamle Nørre Port blev flyttet længere ud og en Deel af den nedbrudte Landsbyes Serretsløvs Marker blev indtagen til Staden, hvorm er allerede forhen mældt i Første Dels Kap. I pag. 10. Saa og ved Fredriksholms- eller Kalleboe-Distrikt, da Kalleboestrand blev ved Dæmningen indpælet og opfyldt til Gaders og Bygningers Andlæggelse; hvorm er ligeledes forhen mældt i Kap. II §. 4. pag. 79.

Men ved Nye Kiøbenhavn i en indskrænket Forstand og Meening forstaaes her egentlig ikkun al den anseelige Deel, som i Kong Christian den Fierdes Tid ved den gamle Øster Ports Forflyttelse fra

Enden af Østergade Aar 1608, de gamle Voldes Nedbrydelse og Sløifning, Gravernes Opfyldelse og Fæstningens vitløftige Udvidelse paa denne Kant er bleven indlemmet med den gamle Stad inden for Fæstningens Volde.

Al denne anseelige Deel og vitløftige Strækning, som laae tilforn uden for Stadens Øster-Port og Volde, og bestod i de ældre Tider af en liden Forstad med nogle Kroerhuse, Lystgaarde og Hauger, saa og den Islandske Reberbahne og Smeddie, samt en Deel Garver-Gaarde etc. blev kalden Den Nye Stad eller Nye Kiøbenhavn, fordi alt dette Tillæg til Stadens Størrelse og Omfang gav nu Staden en gandske nye Skikkelse mod Søe-Siden. Alt dette Distrikt kaldtest St. Annæ-Qvarter, hvilket Navn det har faaet af St. Annæ Capell, saa og af St. Annæ Broe, som her i de ældre Tider har staaet, men er siden nedbrudt.

St. Annæ Capell skal efter Resenii Meening være bygt uden for Staden ved Søekanten i de papistiske Tider af Biskop Absalon, eftersom denne store Prælat og Bisp har efter de Tidens Maade haft samme Helgen St. Anna til sin Patronesse og Beskiærmerinde. Af en gammel Klokke (som hængte i Slots-Taarnet og havde den Opskrift: *Anna Parens Hujus Patrona Loci Veneranda, Mox Tibi Devotos Protege Continuo*) maa man slutte, at den ældste Slots-Kirke eller Capell paa Slottet Axelhuus har i Bisp Absalons Tid ogsaa ført samme St. Annæ Navn. Bemældte St. Annæ Capell skal have staaet imellem Nyeboder og Stranden omtrent der, hvor nu Garnisons-Kirken er bygt. Til denne Helgens Capell blev offret af de Søefahrende, hvilke her betalte de store Løfter, som de havde gjort til hende ude paa Havet om deres Frelse. Ved dette St. Annæ Capell var en Broe, kalden St. Annæ Broe, hvilken var lagt med store Kampesteene langt ud i Vandet, at de, som til Skibs ankom, kunde roe der i Land og gaae op til Capellet for der at give deres Offer, om de med nogen Skrøbelighed vare beladte, for derefter at komme til deres Helbred igien.

Dette formeente hellige Stæd og Capell var i Pavedommets Tid udraabt for at have en stor Helbredelses-Kraft. Hvorudover blev det overmaade flittigt besøgt, enten saa denne miraculeuse Helbredelses Virkning var efter deres Tanke at tilskrive det hellige Stæd, Capellet selv eller St. Annæ Reliquier, som foregaves at ligge begravne udi Capellet, eller og det færske Vand, som var tæt ved St. Annæ Capell. Da dette St. Annæ Capell blev i Reformationens Tid nedbrudt, fantest (efter I. L. Wolfs Beretning i hands udgivne Encomion Daniae pag. 376) en stor Mængde, ja nogle Læs Krykker liggende paa Stædet, som Krøblinge havde kastet der fra sig og gaaet bort, efterat de vare helbredte af deres Svagheder. Om forommældte St. Annæ Broe er ellers dette at mærke: Resenius forestiller St. Annæ Broe som en Skibs-Broe eller Brygge, der gik ud i det salte Vand. Og deri stemmer han overens med ovenanførte I. L. Wolfs Beretning derom pag. 376. Men E. Pontoppidan i sine Origenes Hafniens. pag. 23. meener, at St. Annæ Broe ikke har været en Skibs-Broe ud i den salte Sø, men en almindelig Træ-Broe over det færske Vand i Følge den Grundtegnning af Kiøbenhavn, som Seuter i Amsterdam har udgivet. Begge deres stridige Meeninger synes at kunde forliges paa denne Maade. Man veed, at i de ældste Tider løb tværtover Hallands Aas et færsk, rindende Aae eller Vand, og at i Nærheden ved samme færske Vand boede mange Garvere, hvilke benyttede sig deraf til deres Garverie, hvorudover det færske Pompevand i St. Annæ Øster-Quarteer kaldes nu omstunder Garvernes Vand. Det er altsaa troligt, at St. Annæ Capell har lagt ved en Kilde strax ved bemælte færske, rindende Vand, saa at baade for Landboerne har været en Træ-Broe over den rindende Aae eller Vand hen til St. Annæ Capell, og ligeledes for de Søefahrende har der været en anden, men længere Broe lagt af store Stene fra Stranden op til Capellet, hvilke begge ere kaldte St. Annæ Broe. Men i de følgende Tider er bemælte rindende Vand, tilligemed to færske Søer, Kongens Dam og Dæmning, saa og Dronningens Dam

og Dæmning, blevne opfyldte af de nye Beboere, som ville bygge og boe udi den nye Kiøbenhavns Bye, efter de Kongelige Privilegier, som dem bleve givne. (See I. L. Wolfs Encomion Daniae pag. 377.)

Dette Nye Kiøbenhavn blev andlagt med snorrætte Gader, hvis Bygninger og Huuse ei leed nogen Skade i Stadens store Ildebrand i Octobr. Aar 1728. Det er afdeelt i tvende Qvarterer, som kaldes St. Annæ Øster-Qvarteer og St. Annæ Vester-Qvarteer.

Vi afhandle nu ethvert af disse tvende Qvarterer i et særskildt Kapitel, og tillige beskrive nøyagtig og udførligen de deri beliggende offentlige Bygninger, Kirker, Slotter, Stiftelser, Torve og andre bebygde Pladser med deres Mærkværdigheder.

Kilde:

Nicolai Jonge: Kiøbenhavns Beskrivelse, Bind 2

1945. Selskabet for Dansk Kulturhistorie, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag

Side 237 – 240.